

MONTECUCCOLI TENGERNAGY «LACROMA» YACHTJA ÜDVLÖVÉSEKET TESZ.

HAJÓHADUNK LÁTOGATÁSA FIUMÉBAN. — Jelfy Gyula főlvétele.

A MAGYAR-OSZTRÁK HAJÓRAJ.

MAGYARORSZÁGNAK és Ausztriának nincsenek a tengeren oly nagy érdekei, mint más államoknak. Messze Océánokon túl nincsenek gyarmataink, sőt mi vagyunk az egyetlen úgynevezett «nagy hatalom», amelynek egy igazi gyarmata sincs. Tenzeri kereskedésünk is csekély, gőzöseink nem szelidesik százával az idegen vizeket. S minthogy érdekeink a tengeren nem elsőrangúak, ezért hadi hajórajunk is nagyon szerény. Se a hajók számára, se azok nagyságára és erősségére nézve nem közelíti meg más nagyhatalmaknak hajóraját.

De azért a mi hadihajóink számára is nagy feladat vár egy esetleges háború idején. Angliával például nem viselhetünk tengeri háborút, de ez még nem azt jelenti, hogy teljesen védtelenül hagyjuk partjainkat. Még kevésbé jelenti azt, hogy szembe ne szállhassunk más kisebb államokkal a tengeren is. S ha nem vár is elsőrendű feladat hajórajunk számára egy háborúban, mégis azon kell lennünk, hogy azt a feladatot, a mely vár rá, betöltsé becsülettel.

Mindazáltal mi magyarok nem nagy érdeklődéssel viseltetünk hajórajunk állapota és fejlődése iránt. Az egész tengerpartunk csak egy csöppnyi, és az is igen messze esik tőlünk. A mi a tengerparton végbe megy, azt csak kevesen látják saját szemekkel, mi többiek csak az újságok híradásaiból vesszünk róla tudomást. Valami nagy lelkesedés tehát nem igen ragad el bennünket, ha úgy hébe-hóba a hajórajunk megjelenik Fiuménál a magyar tengeren. E napokban is ottjárt, s ott tartotta a gyakorlatait. Fiume lakosai, a kik közvetlenül élvezik a tenger áldásait, nagy érdeklődéssel nézték a jelenetet, de mi, a kik a szántóföldet többre becsüljük a haboknál, legfőképpen reggeli kávé mellett az újságokból olvassuk, hogy mi történt odalent a Quarneróban.

A nemzet érdeklődését felkelteni a tenger iránt, mindnyájunknak kötelessége. Ezért mutatunk be néhány főlvételt ezekről a gyakorlatokról, azok mégis elevenebb képet adnak az egészről, mint a pusztá leírás.

Hány kézzorítás még, hány búcsucsök? ...
Oh, ti boldog találkoztok,
Kik válna még nem éreztétek ezt!
Engem már mindig csak e gyász ijeszt.

Bucsúzza bármily kis időre is,
Ki tudja, útunk mire visz?
Oh, foghatunk-e újra még kezét?
Örökre szól a búcsu, ugy lehet.

Ti, kik szerettek, kiket szerettek,
Szívem csak egy üdvért remeg:
A míg élünk e földi téreken,
Oh, bár élhetnék együtt szüntelen!

Telkes Béla.

A NAGY KÉS.

Elbeszélés.

Irtó Cholnoky Viktor.

I.

Van nekem egy nagyon jó barátom, a kivel majdnem két hónapig együtt töltöttem naponta kimérten másfél órát és a kivel soha többé ebben az életben találkozni nem fogok. Mert ma már négy tenger van közöttünk s nekem, kontinentális létre kárhozott rabszolgának egy tenger, sőt még egy olyan pohár sósvíz, mint az Adria is sok és nehéz. Levelet sem váltunk egymással, mert ez az én életemből kiesett barátom japáni, tehát nagyon praktikus ember, a ki a világ leghenyébb és legfelelősebb munkájára, magánlevélnek az írására nem pazarolja a drága idejét.

Azért járt itt Budapesten, hogy a Duna-Tisza közének a népmozgalmi statisztikáját tanulmányozza — a japáni mindent tanulmányoz és Európa minden tudását úgy szívja magába, mint a Sárga-tenger spongyája a vizet — és valahol a József-körúton lakott. Gyönyörű neve volt: Avodake Higasi, a mi magyarul valami ilyet jelent: A napkelet zöldelő Hegye.

Avodake Higasiinak azonban csupán csak a neve volt zöld, a kvalitásaiiban egészen más színeket hordott magán. Pápaszemes arcán a bőr mongolsárga volt, a nyugalmas modora angolké, a csendes beszélgetésre és filozofálásra hajló kedve németzürke, a bor pedig, a mit iddögálni szokott, magyarvörös. A ménesit szerette nagyon, de csak mérséklettel. A szabad másfél órájában, a míg együtt uszonallgattunk, úgy el tudott rágódni három dezin, hogy még nézni is gyönyörűség és idegmegnyugvás volt. A legizgatottabban zakatoló ideg is valami csöndes ütemet kezdett felvenni, a mikor biggadt mozdulattal öntött egy-egy morzsányi bort a poharába és csöppenként, véghetetlen gyönyörűséggel szürösölte.

Engem a véletlen hozott vele össze, ott a vendéglőben. Valamit mondott a pinczérnek németül. De olyan pöszén, olyan sejesül ejtette a német szót, hogy a pinczér nem értette meg, én meg a másik asztaltól úgy hallottam, mintha angolul beszélt volna. A segítségére siettem — elvégre mindnyájunknak kötelessége elősegíteni az idegenforgalmat és a mikor felajánlottam neki, hogy leszek a tolmácsa, szinte rajongó örömmel bökte rám a pápaszem mögül a fekete üveggombhoz hasonló szemét, mintha nem is angolul, hanem a saját édes anyanyelvén szólítottam volna meg.

Égész határozottan láttam, hogy kettős volt ez a csillanás a szemében és pontosan ki volt analízálható a kettős voltának a lélektana. Az egyik fellobbanás azt mondta: «ah, hiszen ez is Ázsia, mert itt is lehet a második nyelvemen *indlisz* beszélni!» A második szemsziporkában pedig ott volt a minden keleti ember lelkében benne élő gyermek, a ki egyszerre a nagy, de kötelességtudóan vállalt magánosságát érezte eltűnni maga mellől. Egyszerre, váratlanul, sejtelenül lett neki valakije, a kihez ha gyenge szál fűzte is, de mégis szál fűzte már: a beszélgetés lehetőségének a kapcsa.

Igy lettünk egy pillanat alatt jóbarátokká és azután sok kedves estén ültem vele, a nagyon csendes beszélgetéssel együtt. Filozofálni, létkérdésekről beszélni szeretett legjobban és ma sem tudom kifejezni helyes szóval, hogy milyen is volt a világlátása. Valami paradoxonnal így fejezhetném ki a rendszerét: mindent jónak,

helyesnek és belenyugvára érdemesnek tartó pesszimista volt. Schopenhauerén, a kit úgy ismert, mint én a zsebemet, rég túl volt, sőt — mondom, tökéletlen minden jellemzés, a mit adhatok a lelkejárásáról — alighanem lenézte a fiziológia csapásán induló közelmúltbelieket is. Wundt, Spencer, Haeckel ingatag véleményű volt az ő szemében, Hartmann és Nietzsche csak egyes tételekben konvenniáltak neki.

A mikor sokszor bámulva, sőt szégyenkezve hallgattam, hogy mi mindent tud ez a kis emberke: az jutott eszembe, hogy ott Kelet-Ázsiában, a tizezer esztendő kulturában már mind csupa gyerekjáték számába menő ócskaság az, a mit mi, a folytonos dulakodásból alig kiszabadult nyugotiak útnak találunk fel.

Higasi le is nézte Európát, de azt is a keleti ember finom lelkével és kultur-udvariasságával. A mikor én egyszer aféle házigazdának érezve magamat itthon Európában, szidtam neki magunkat, csunya és mégis jóindulatú mosolygásával — soha csunyább nem volt, mint a mikor mosolygott, — azt felelte:

— De hiszen Európa nem lehet és nem is lesz soha ott, a hol Ázsia van. Mi a nyugalom és kiegyensúlyozott néphelyzetek erdeiben gondolkozhatunk zavartalanul. De mit szólna ahhoz a bölcselkedőhöz, a ki az országújtára ülne ki gondolkodni? Pedig Európa nem egyéb, mint a népek országújtja. A tenger sehol úgy széjjel nem tagolja a szárazföldet, mint itt s mivel a tenger a legtermészetesebb és leggazdaságosabb közlekedőhely, tehát Európán keresztül van a megélhetést kereső népek útja. Ez magyarázza meg a népvándorlást ép úgy, mint azt, hogy Amerikát és Ausztráliát európai ember fedezte fel. És ez magyarázza meg végső okában az önk országából való kivándorlást is.

Ívott pár csöppet a ménesiből, aztán elgondolkozva folytatta:

— Európa átmeneti hely, annak is kell látni, ha az ember évezredekben tud gondolkodni és látni. Ezt, — tette hozzá megint elmosolyodva — nemcsak én mondom, hanem nálam sokkal okosabb valaki is: a tenger. A mely rája Anglia keleti partjait, pusztítja Helgolandot és meg fogja enni Hollandiát, Arra van csak Európa, hogy elpusztuljon és így van helyesen.

Azt kérdeztem tőle, hogy miért tartja ezt helyesnek, a mire ő bámulatos természetességgel felelt:

— A miért helyes, azért van így és a miért így van, azért helyes. Hiszen nemcsak az emberek, hanem a földrészek, a világok sem tehetnek mást, mint azt, a mire határozva vannak.

Aznapra itt félbeszakadt a beszélgetésünk, de hazamenve azt hittem, hogy belelátam a Higasi fejébe. Ez az ember egyszerűen determinista. Másnap ezzel a szóval is támadtam reá és el-

A «KÁROLY FŐHERCEG» ZÁSÍLÓHAJÓ.

mondtam neki, hogy magam sem hiszek ugyan az akarat teljes szabadságában, de némi cselekvésszabadságot mégis hiszek az emberben.

Ezekre a szavakra és ezen az estén történt aztán meg, hogy Higasi, életében először, hat deczi bort ivott meg három deczi helyett. Mert az itt következő történettel felelt a szavaimra. Előre megmondom, hogy a története egészen valószínűtlen és hihetetlen. S ha úgy irásban hihetőnek fog tetszeni, akkor az érdem természetesen egészen az enyém, de ha hihetetlen marad, akkor a Higasi lelke rajta.

II.

— Hát determinista vagyok, igenis, — kezdte az én sárga barátom, — de, ne nevéssen ki — panteista alapon. Nem hiszem, hogy az ember csak egy mozdulattal is szabadon rendelkezik, mert mindenütt ott van valaki, a ki úgy cizálja a mozdulatait, az agymozdulatait is, mint a mi komédiásaink a dróra járó bábuikat. Elmondok magának egy történetet, a mit nem fog elhinni, pedig én az apámtól hallottam, tehát igaz.

Kiusziu városában egy egész negyed van, a melynek a lakossága büvészettel, tornamutatóványokkal, szóval a teste ügyességével és vak-

merőségével keresi a kenyerét. Az egész világot bejárják a kiusziubeli zsonglőrök és szívesen látott vendégei minden orfeumnak, minden cirkusznak, mert valóban csodálatos dolgokat tudnak produkálni.

Kiusziu ember volt Takáisziró is, Kiusziu születésű volt a felesége Minamotó is. A tudományokkal, jobban mondom a vakmerőségükkel bejárta az egész világot és mindenütt nagyon megfizették őket. Az volt a mutatóványuk, hogy Minamotó trikóba öltözködve kitért karral odaállt egy fenyőfából készült deszkafal elé, Takáisziró pedig vele szembe állt jó tiz lépésnyire. Aztán volt mellette egy gyékényből font kosár, abban pedig negyvenhét darab nagyon éles és nagyon hegyes kés. Nem nagy kések voltak, olyan arasznyi hosszúak, nehéz acélból készülték, de könnyű puhafa-nyelűek.

A mikor Minamotó mosolyogva meghajolt a nézők előtt — tudja, hogy senki szívesen mosolyogni nem tud, mint a japáni nő, — odaállt a deszkafal elé és erősen nekifeszülve kinyújtotta a két karját, Takáisziró pedig lehajolt a gyékénykosárhoz és a jobb kezébe is, a bal kezébe is felvett egy-egy kést. Azután a hegyénél fogva a hüvelykje meg a mutatóujja közé vette a késeket, először az egyiket, majd a másikat hajtotta rá a feleségére. A kés halk zúgással szelte a levegőt és roszhangú koppanással állt meg a deszkafalba fúródva a hegyével. Közvetlenül, egy milliméter távolságban a Minamotó kinyújtott keze feje fölé. Azután szélesen követték egymást a kések. Mint a levegőben zúgó darázsraj, úgy repültek az asszony felé és körülrajzolták, körülrajzolták az egész testét. Mindenütt hajszálnyival pontossággal oda fúródta, a hol még éppen nem kezdődik el az eleven hús.

És a mikor el volt hajtva negyvenhat kés, akkor következett a klú — a hogy önk szokták mondani. Az utolsó kés, a nagy kés. Fél méter hosszú gyilk, kissé hajlott a pengéje, kigyóbőrrel bevont, ezüstszírnnyos a fanyele. A mikor azt Takáisziró kivette a kosárból, mindig felkiáltott:

— Há-áh! — és úgy hajtotta el.

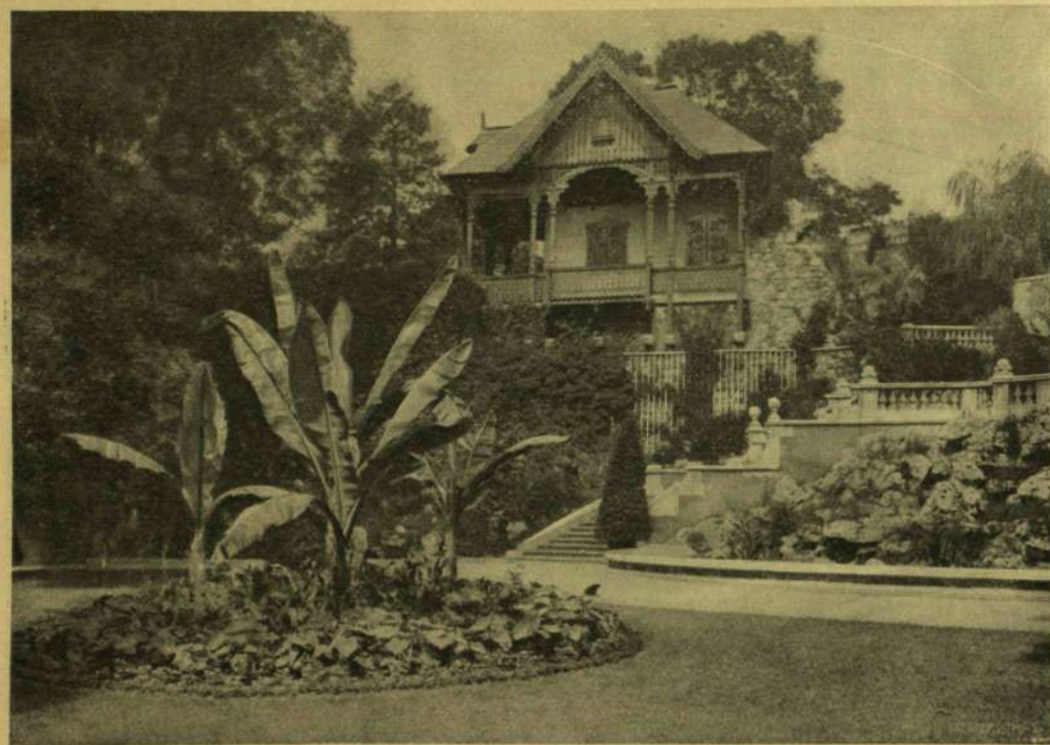
A nagy kés sivitva szállt a levegőben és a puskadurranás hangjával állt meg a deszkafalban, pontosan, kérelhetetlen bizonyossággal ott a Minamotó bal keble mellett, a szíve dobogásához legközelebb. És akkor Minamotó mosolyogva csukta össze a mellén a két karját és ellepett a deszkafaltól. És a nézők a rémüldözés gyönyörűségével látták, hogy ott van kirajzolva az alakja, minden bájos hajlásában — késekkel.

Ez volt a Takáisziróék mutatóványa és ezzel járták be a világot. Képzelték, hogy sok pénzt kerestek, de talán sehol sem annyit, mint Szan-Franciszskóban. A Far-West mindennapos idegizgalmaikhoz hozzászokott nép csak úgy nyelte ezt a rendkívüli izgalmat, a mi még nekik is

GRÓF NÁKÓ FIUMEI KORMÁNYZÓ MONTECUCCOLI TENGERNAGY HAJÓJÁRA MEGY.

HAJÓHADUNK LÁTOGATÁSA FIUMÉBAN. — Jelfy Gyula főlvétele.

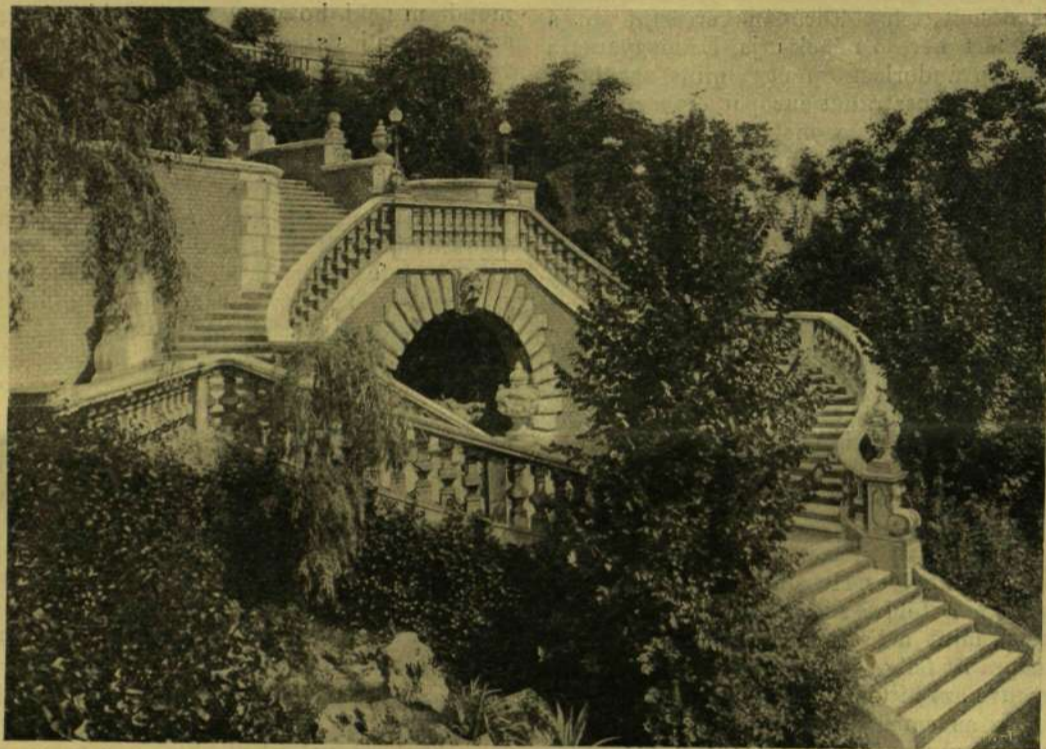
A KIRÁLYNÉ MAGYAR HÁZA.

veszedelem-fokozottságnak látszott. És Takáisziró sok dollárt keresett.

A pénz két formájában nagyon jó ember, de egy formája van, a miben nagyon rossz fiú. Ha kevés van belőle, akkor munkára és józanságra serkenti az embert, ha nagyon sok van belőle, akkor jöttveésre, emberszeretetre kényszeríti, de ha csak sok van belőle, akkor vagy fukarságra, vagy tékozlásra ad tanácsot. Takáiszirót pazarlásra vitte rá. De mire költhette ő a pénzét? Sört, bort, ginevert nem volt szabad innia, mert a szesz elvette volna a keze és a szeme biztosságát, áfiumot szintén nem szíhatott, enni pedig mi japániaiak nagyon keveset tudunk még a legnagyobb jólétben is. De Friszkóban nagyon szépek a gésák és Takáisziró nekik fizette a pezsgőt, az osztrigát, meg az áfiumos cigarettet...

Az előadások után éjszakákat töltött keresztül Szan-Franciskó mulatóhelyein és komoly, nyugodt, hideg képpel hallgatta a minsztrelek élettelen muzsikáját, nézte — ha csak nézte volna! — a táncosnékat és váltogatta fel az ötvendollárosokat. Hajnalban került mindig haza.

Egy hajnalban aztán arra került haza, hogy Minamotó egy bikanyakú és impertinensen szöke kaliforniai szerencsevadászt ereszt ki az ajtaján. Csak a történet hitelességének a bizo-

LÉPCSŐZET A MAGYAR HÁZ MELLETT.

AZ ALSÓ KERT BEJÁRATA.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERTBŐL.

nyitására tesz hozzá, hogy a kaliforniaiak Fred volt a keresztneve.

Mármost, hogy megértse azt, a mit ekkor Takáisziró csinált, hogy belelásson a japáni ember lelkébe, ahhoz el kell nekem mondanom magának, hogy a mikor én először, itt Európában már, mert nálunk ilyen bolondokat nem csinálnak, fagyaltot ettem, hát akkor az első kanál után megfújtam azt a jeges csukrot. Érti úgy-e? Takáisziró is megfújta a szivére egyszerre rászoruló jeges hidegséget. Legyen még hidegebb. És a helyett, hogy ott nyomban kitékerte volna Minamotó nyakát, sarkon fordult, fogadóba ment hálni és este a kő, vagy talán inkább a bronz nyugalmával jelent meg a cirkusban. A felesége már ott volt és a mikor az ő számuk következett, mosolyogva, bökölva szökölt a publikum elé a homokra. Nagy taps fogadta, mert a mutatványuk amerikaszerre híres volt már akkor.

Odaállt a deszkafal elé, Takáisziró is helyén volt már, valamelyik lovászlegény pedig behozta a gyékénykosarat a késekkel. Csak valamivel volt halaványabb a Minamotó mosolygása, s csak egy felhőnyivel sötétebb a Takáisziró tekintete, de mind a ketten tudták már, hogy mi fog történni. És az asszony mégis odaállt a deszkafalhoz, mert a mi asszonyaink halálig tudják a kenyérkereső kötelességüket, és a férfi keze mégis remegéstelen volt, mert a mi férfaink

épen olyan hidegen tudnak ölni, mint a milyen hidegen tudnak meghalni...

Takáisziró felvette az első két kést és hidegen, gépiesen hajította el. Az asszony is nyugodtan maradt, tudta, hogy az első húsz késtől nincs mit félnie. Ki fújja meg a fagyaltot már a konyhában? Aztán jött a huszonötödik, harminczadik, negyvenedik, negyvenötödik kés, mind röpült a csoda bizonyosságával a helyére. Már csak két kés maradt a gyékényben, egy kicsiny, meg a nagy. Akkor Takáisziró elkezdett válogatni. A kicsiny kést az asszonynak a szemébe lehet dobni, olyan erővel, hogy hátul a koponyáját szegezze oda a deszkához, de a nagy kést, a hajlott pengéjét, azt a szivébe lehet belevágni.

Melyiket válassza? Mind a kettőt! És Takáisziró hirtelen mozdulattal kapta fel a kosárból a késeket és Minamotó egészen bizonyosan tudta, hogy mi fog most történni.

Hallotta-e már a vaddisznót, a mikor eszeveszett agyarkodással hördül vissza a vadászra? No hát olyan hangon üvöltötte Takáisziró is, ezuttal egy késsel korábban a «Há-áh!»-t és egy harmadpillanat alatt röpült ki a kezéből mind a két kés. Egy dobásnak látszott az a kettő, de mind a kettő jól volt megcélözva, a Takáisziró szemével, a Takáisziró kezével...

Dörgő, viharzó, sátrat és deszkát ingóvá rengető taps tört ki a cirkusban. Nyent soha még Takáisziró sem produkált! A két egyszerre

eldobott kés hajszálla talált: a kicsiny sziszegve fészkelte bele magát a deszkába az asszony jobb füle mellé, a nagy pedig még másodpercig remegett ott, hajszálnyi távolságban az asszony bal keblétől. A publikum asszonynépsége kéjes ijedezéssel kezdett el fecsegni: mi lett volna, ha a zsonglőr csak egy hajszálat is hibáz, — a kis kés akkor az asszony koponyáját, a nagy kés meg a szivét fúrja keresztül! Minamotó pedig ellépett a deszkától és összetéve mellén a kezét, mosolyogva hajította meg magát...

III.

— Ezt a történetet egyszerűen nem hiszem el, — mondtam én hosszú szünet után Higasinak.

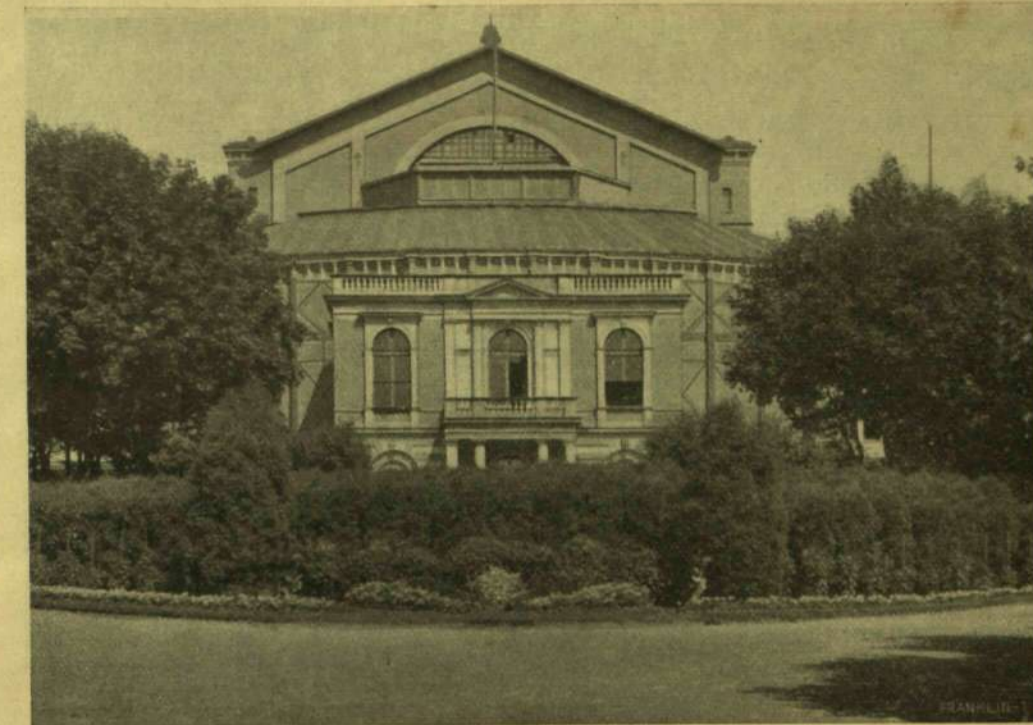
— Én sem hinném, ha nem az apám mondta volna, — felelte az én sárga barátom, kiszíva a pohárból a maradék ménesit. — De ő mondta, hát igaz.

Böles akartam lenni és így feleltem:

— Tisztelem az ösök tiszteletét és értem és becsülöm, hogy ön hisz az apjának. De engedjen meg...

— Menjünk haza, — vágott a szavamba Higasi és elindultunk a besötétedett József-köruton.

A mikor a lakása elé értünk, csak akkor szólalt meg megint a japáni és a karomra téve a kezét, így szólt:

A SZÍNHÁZ FŐHOMLOKZATA.

A SZÍNHÁZ NÉZŐTERE.

színházat építhetni kizárólag a saját művei számára. Olyan szentélynek képzelte ezt, melyben a maga ideáljait minden idegen befolyástól menten tolmácsolhatná a zene nyelvében.

Csaknem húsz esztendeig tett kísérleteket, hogy ezt a színházat megteremtse. Ennek legelső nyomát már a negyvenes években látjuk. Mikor Drezdában karmester volt, nagy szakértelemmel kidolgozott memorandumban kérte a miniszteriumtól az udvari színház teljes művészi átalakítását. Kérése nem teljesült, mert nem sokára kitört a forradalom és művei egy időre teljesen leszorultak a színpadról. Száműzetésében a zürichi színháznál igyekezett eszméinek érvényt szerezni, ugyancsak hasztalanul.

Ekkor nagy hazánkfia Wagner apósa Liszt Ferencz lépett sorompóba a mester érdekében. Arról volt szó, hogy a már csaknem elkészült «Nibelunggyűrűjé»-nek szerezzenek teret a méltó érvényesülésre, a mi a rendes színpadokon meg nem történhetett. Liszt genialis lelke teljesen átértézte e művészi terv becsét és nehézségeit és a weimari udvarnál igyekezett neki érvényt szerezni. Az ő vállalkozása sem sikerült és Wagnerre felvirradtak a nehéz hatvanas évek. Ezeknek fénypontja II. Lajosnak, a művészetért rajongó ifjú királynak ama szavai voltak: — Gondom lesz reá, te ihletett művész, hogy ál-

— Nézze: más világ a miénk, mint a maguké. Én az apámtól hallottam ezt a történetet és az én apám Takáisziró volt, az anyám pedig Minamotó. És attól a naptól fogva mindig úgy csinálták a mutatványukat, hogy az apám az utolsó kis kést, meg a nagy kést egyszerre hajította rá az anyámra. Úgy még hatásosabb, még becsületesebb, még ügyesebb volt a munkájuk. Nyugodalmas jó éjszakát kívánok.

BAYREUTH.

Jubileumot ülték ezidén Bayreuthban, abban a kis bajor városban, mely életének fénypontját a minden második esztendőben megismétlődő Wagner-előadásokban látja. Épen harmincz esztendeje annak, hogy Wagner Richard sok küzdelem után 1876. évi augusztus 13—20-ig megérhette az első előadásokat abban a színházban, melynek megteremtését élet célul tűzte maga elé. Wagner 59-ik születésnapján, 1872 május 22-én tették le a színház alapkövét, mely ünnepélyen tömegesen jelenek meg a művelt nemzetek művészei és műértői.

Abban az időben, mikor Wagner meg nem érte, csak egy kicsinyke táborból környezve állott a maga zenei felfogásával, mikor legmagasabb törekvései a tömeg gúnyján szenvedtek hajótörést, legfőbb álma mindig az volt:

WAGNER RICHARD VILLÁJA.

BAYREUTHI KÉPEK.

A BAYREUTHI WAGNER-SZÍNHÁZ.

maid valóra váljanak! Ezentúl megvédlek minden anyagi gondtól!

E királyi szó új erőt s hitet öntött Wagner lelkébe, de művészi tervének kivételét most is egy időre lehetlenné tette az 1866-iki és az 1870-iki háború. Végre 1871-ben ismét komolyan foglalkozhatott velük és az építendő színház helyül Bayreuthot választotta. Az egykori fejedelmi székhely, — mely egy alkalommal Napoleont is falai között fogadta — egy időre teljesen el lett feledve. Wagner keze ragadta ki ebből a feledésből, ismertté tette az egész világon és az igazi művészet híveinek valóságos zarándokhelyévé avatta színházának megalapításával.

A városok üzleti légkörétől távol kívánta Wagner a színházat megépíteni s ezért az úgynevezett Stuckbergét választotta. A Bayreuthot övező erdős dombok egyike ez, melyről pompás kilátás nyílik az egész völgyre. A város készsége és díjtalanul átengedte a szükséges területet. A tervét Semper Gottfried készítette, az építkezést Brückwald lipseai építész vezette, három év alatt elkészült a színház és 1875 július 1-én tartották meg benne az első próbát. Lehmann Lilli és Mária énekeltek az istenek alkonyának egy jelenetét és az akusztika kitűnőnek bizonyult. Egy év múlva tartották meg benne az első előadásokat, melyeken II. Lajos bajor király és I. Vilmos császár is jelen voltak.

A színház maga a puritán egyszerűség jelképe és már első tekintetre feltűnik sajátos építkezéssel. A színpadi rész magassága ugyanis háromszor akkora, mint a nézőtér és az összes díszletek vagy a magasba emelhetők, vagy a mélybe elsüllyeszthetők. Így minden díszletváltozás a legnagyobb könnyűséggel eszközölhető. Csodás hatású például a «vándor-díszlet», mely a színpadon lassú, észrevétlenül eltörlődéséből áll. A kellő világítás segítségével ily módon képesek a színészek a néző szemé láttára elvezetni hegyen-völgyön keresztül, anélkül, hogy a szereplők egy lépéssel is elmozdultak volna helyükből. És amellet teljes az optikai csalódás. Ez valóságos remeke a színpadi technikának.

A világhírű zenekar egyik legnagyobb erőssége a bayreuthi sikereknél. A színpadnál egy egész emelettel mélyebben ülnek a zenészek, javarészt a színpad alatt van elhelyezve. A hangfogó falak mesterei módon tompítják a máskülönben erősen hangszerezés zenét, de teljesen érvényre juttatják a legsubtilisabb részleteket is. Mintha messze távolból szólna a zene, csodás szépségével elbűvölve a hallgatókat. Legkevesebb sem túlzott állítás az, hogy Wagner műveit igazán csak Bayreuthban lehet élvezni és a láthatatlan zenekar természetesen hozzájárul e tökéletes zenei élvezethez.

Az előadások délután négy órákor kezdődnek és másfél órai megszokással esti fél tízig tartanak. Az első felvonások félórás és ezalatt a közeli kávéházban megozsonnázik a teljes szám-

ban kiözönlő közönség. A színházban nem marad senki és azalatt serényen működnék a szelöztetők. A másik felvonások egy óráig tart, mialatt meg lehet vacsorálni. A felvonások kezdetét mindig háromszoros kürtszóval jelzik — Wagner-motívumokat fújva — a feketébe öltözött kürtösök.

A helyekben árkülönbség nincs, mindegyikért 20 márkát kell fizetni rendes körülmények között. A mit azonfelül vesznek meg a jóhiszemű vásárlók, az tisztán a viszontelárusítók bűne. A művészet demokraciája van ebben kifejezve, mely teljes pártatlansággal részesít mindenkit fenséges élvezetében.

Az ünnepi játékok közreműködői a legkülönbözőbb országokból hívtak meg, valamennyi elismert elsőrangú Wagner-énekes. Van közöttük svéd, amerikai, osztrák, de túlnyomó részük német színpadokon működik. Sajnálatlalt kellett tapasztalnom, hogy a magyar Operaház énekesei teljesen hiányoznak ebből az illusztris csoportból. Ellenben a zenekarban heten is vannak az Operaház tagjai közül, még pedig *Gianicelli Károly*, a Zeneakadémia tanára, *Novacek Károly*, *Schmitz Róbert*, *Prasny Ferenc*, *Förster Ferenc* és a *Mooshammer* fivéreik.

A város közepén, modern villasorban áll az a ház, melyben Wagner 1874 óta lakott. Jelenleg özevgye és fia lakik benne, kik kegyelettel őrznek minden reá vonatkozó emléket. A Wahnfried-villa előtt naphosszat sem fogynak el ilyenkor, előadások idején a végtelen köcsörök. Különösen a déli órákban — mikor a vitta mögötti kertben Wagner sirja is megtekinthető — seregestül keresik fel a zene rajongói azt a helyet, mely ma is teljesen úgy áll, mint mikor Wagner lénglelte lakozott benne. A villa előtti árnyas kertben megilletődjék járnak-kelnek minden nemzeti idegenek.

A villa maga egyszerű épület, legfőbb dísz a homlokzatán levő sgraffito-rajz — Krause drezdai festő műve — mely Wodant ábrázolja a két hollóval. Előtte Wagner nagylelkű pártfogójának, II. Lajos bajor királynak mellszobra áll, félíg belemetkező a borostyán buján fel-futó indáiba. A ház belsejének legbecesebb ereklvei a könyvtár és ama szobrok, melyek a mester műveinek főalakjait ábrázolják márványba vésvé.

A ház mögött, a kert végében van az a hely, hová a kegyelet vezérlek sok, nagyon sok embert. Összeboruló, suttogó falombok árnyékában, itt aluszta örök álmát a kor legnagyobb zeneköltője. Megilletődünk a fenséges egyszerűség láttára, mely ezt a sirt jellemzi. A hantot hatalmas gránitlap takarja, rajta semmi aranyozás, semmi hivalkodó dísz. Minden sarkában egy rózsát nyílik, körülötte üde indát nyújtogatja a reá borostyán. Az egyszerű vasrácsos semmi dísz.

A természet templomában nyugszik a Mester és sirja mögött madárdalos virágozó pompájában terül el a Hofgarten, melyben annyi alkotó esz-

méje született és melynek százados fáai annyi küzdelmet látták! Wahnfriednak, az eszmék nyughelyének keresztelte Wagner a házat, de valójában a magas eszmék és érzelmek kifogyhatatlan ébresztője ez, a bayreuthi színházal egyetemben. A színház jövőjében megvalósulni látom azt a mondatot, a mellyel Wagner az alapkövet letette:

— Kövem, légy áldott! Állj soká és légy erős!
Sárosi Bella.

A DEBRECZENI LUNÁTIKUS.

Nem mindenki tudja, hogy Jókai «A debreczeni lunátikus» című elbeszélésének alapja valóság. A lunátikus diák valóban tógátusa volt a debreczeni főiskolának s a harminczes évek közepe táján sok mende-mondára volt adott Debreczen eziviseinek különös viselt dolgaival.

Bizonyosságul szolgálunk erre a collegium levél- és kéziratárában, valamint a városi levéltárban ma is meglévő okiratok.

A lunátikus diák neve Bíró István volt. Mezőtúri parasztagazda volt az apja. Az 1834/5. iskolai év első felében biennis diák volt a főiskolában és pedig kitűnő tanuló. A tanulók származását és előmenetelét tartalmazó névkönyvben ez időből ez a bejegyzés van róla: «Bíró Steph. Hung. Mező-Túr. Atyja István, parasztagazda Mező-Túron. Erkölc. I. oszt.» A jegyzet-rovatban: «Examinibus non interfuit ob morbum, caeter. eminens.» (Betegsége miatt nem jelent meg a vizsgán, egyébként jeles előmeneteli.) A nyári félévben már nem is iratkozott be betegsége miatt. Az 1837/8. iskolai évben is folyton betegeskedett.

Holdkórosságának java ideje az 1834/5. iskolai év telére esik. Ez időben estek meg rajta azok a különös dolgok, melyek az egész országban híressé tették a debreczeni lunátikus diákat.

Holdkóros állapotában éjszaka idején kijárt a collegium udvarára, fölkapzkodott a magas falkerítésre, sőt a collegium tetéjére is föl akart mászni. Mint alvajáró énekel, szavalt, társai kérésére elmondotta a leczkét, szóval mindazon jelek mutatkoztak rajta, a miket hipnotizáltak lehet tapasztalni, csak hogy nála önként jelentkeztek.

Nevezetes esete volt az, mikor Szőnyi Pál szenior ellopott pénzének tolvaját derítette ki, sőt holdkóros álmában még azt is megmondta, hová tette a tolvaj a pénzt.

Ezt már nemcsak a szóhagyomány tartotta fenn. Nyoma van a diákok törvényszékének, a Szédesnek jegyzőkönyvében is. Ez eset sokáig volt szóbeszéd tárgya Debreczenben, ezért kijegezttem a jegyzőkönyvből.

A diákok törvényszékének 1835 január 7-én kelt rendkívüli ülésében, melyen a rendes előadó-professzor, szenior, kontraskribán és tizenegy szavazó esküdt diákon kívül a város köldötte, a rektorprofesszor és a többi tanárok is részt vettek, Szőnyi Pál szenior panaszára a következő ügy került a törvényszék elé:

«Collegium Seniors Szőnyi Pál, Rector professor T. Kalós Mózes úrnál feljelentve, az ide zárt előadásában, hogy Deczember 12-ikén délutáni egy és két óra közt, míg ebédelni volt, irászatlan felső fiókjából, melyet zárva hagyott, s melynek kulesát magával elvitte, egy pugillaris s a benne volt több mint száz ezüst forintnyi banknotokkal és egyéb bankokkal együtt, ezenkívül egy katulya ezüstpénz, 16 ezüst forint huszasokban s a fiókbeli számlálatlan ezüstpénzből nem tudja mennyi ellopott, még pedig úgy, hogy a szoba ajtaján semmi erőszaknak nyoma nem látszott, hanem belől az ajtó küszöbjénél, egy újonnan reszelgetett kulcs találtatott, mellyel az ajtó kinyílt, és alól az ajtó nyílása mellett könnyen bédngatható; a pénzes fiókban pedig az irászatlan alsó fiókjának kulesa találtatott, mellyel hogy a pénzes fiók is kinyílik, maga a Senior teljességgel nem tudta: ezen dologban, melyben a gyanú legelsőben is a Senior szolgájára Timár Bálintra esett, akkor mindjárt a nyomozás elkezdett és törvényszék elibe terjesztetve, ültetett.

Makódi Sámuelnek saját vallomásából, s az ellopott pénznek és egyebeknek ő tőle lett kikérülésétől nyilvánlva, az hogy ő elsőben is a régi Senioralis ház kulesát az ajtóból ki-lopta s azzal ezen szobába bemenvén, Senior

Szőnyi Pál ládájából négy könyvet és egy pugillarist elvitte; azután az említett kulcsot addig reszelgetve, míg azzal az új Seniori szoba ajtaja is kinyílt, ezen házba is bement, s a Senior Szőnyi Pál irászatlan felső fiókjából ő vitte el az innét elveszett pugillaris és katulyabeli és egyéb pénzt: ezért ő a Jogász Ifjak erkölcséről szóló XVI. törvény értelme szerint a Collegiumból kicsapatatik, és mint a kinek tette az oskolai törvényszék bíróságát felülhaladja, további megítélés végett, az ötöt illető írományokkal együtt a helybeli Tek. Nemes Tanácsnak általadatik.»

Eddig a Szédes jegyzőkönyve.

A városi levéltárban a Büntető perek jegyzőkönyvében folytatódik az ügy. A január 14-ikén tartott teljes tanácsülésben a főbíró, főkapitány és a szenátorok jelenlétében a városi ügyész vádindítványára alperes Makódi Sámuel ellen ezt az ítéletet hozták:

«Az alperes által eltolvajlott summa pénz mennyisége törvényes próbákkal bizonyítva nem lévén, sem a káros arra, hogy mennyi pénze veszett el, hitet nem mondván: többet annál, a mit az alperes önként előadott, megítélni nem lehet, egyébiránt, minthogy a tolvajság világos, és ezt alperes maga is megvallja, ezen vétkéért az alperes az Oskolából lett kicsapatatása is büntetésébe tudódnán, egy hónapra a maga költéséig eltöltendő Árestomra s hetenkint 3 napi böjtire büntetődik.»

Ezzel az ítélettel végződött az a bizonyos tolvajlás ügy, melynek földéítésében nevezetes szerepe volt a lunátikus diák tálvóba látásának is. Azok az iratok azonban, melyek a vizsgálatra vonatkoznak s melyeket az iskolai törvényszék a jegyzőkönyv szerint a magisztrátushoz tett át, elvesztek, legalább a városi levéltárban nem tudtam nyomukra akadni.

Egy év azonban, és pedig a legérdekesebb, a Bíró Istvánra vonatkozó, hogy s hogy nem a collegium kéziratárába került s megmaradt.

Sietős kéz írása, látszik a sok rövidítésből s magából a tartalomtól is, hogy a holdkóros álmában sokszor összefüggéstelenül beszélő diák ajkáról s sebteiben lejegyezve.

Semmi jegyzet sincs mellette, csupán ennyi van címül odajegyezve: «Holdkóros Bíró.»

A tartalomtól megállapítható, hogy a kihallgatás nagy és előkelő közönség előtt folyt le. A többi közt kíváncsiságból megjelent a kihallgatáson Péchy Imre, a tisztántli kerület világi főgondnok, Sárvary Pál híres tudós, úgyszintén Kerekes Ferenc, a mineralogia professzora, mindketten a collegiumnak országszerte ismert tudós tanárai és még sokan tanárok, városi urak, szenátorok.

A jegyzőkönyv orvosi szempontból is érdekes. Teljesen híven közli a holdkórososhoz intézett kérdéseket és a rá adott feleleteket. Kezdetben a lopási esetek miatt faggatták a lunátikus. Makódi és tetteistársai után kérdezősködtek:

«Mit csinál otthon? ... lopott-e? ...

Egy-két garasokat igen, de ... most felpakola egy osomat. — Előben áll, nem látom, mennyi van nála.

Van-e nála pénz?

Nem tudom ... maga jött be lopni, de a többivel egyezett meg; maga jött be a pénzért, a maga ajtaján jött be.

Kik tudnak benne?

A ki azt hirdette, hogy hozzája összegyűjünk, egy Kovács, nem tudom Vulcanus-e vagy más. A másik az a szöke novitius deák, Makódi, Tóth Mihály úrnak a szolgája. Még egy volt, egy sugár, a ki most is dárás.

A zavart feleletekből is kitészik, hogy az ideges álmában beszélő diák úgy beszél a tolvajról, mintha maga előtt látná, lelki szemével követi minden mozdulatát. Később azt is megmondja, hová tette a tolvaj a lopott pénzt: «Ide ezerhatszáz egynéhány lépésnyire vitte a pénzt, a nagy köpözés már akkor várta, adott neki költőpénzt, de nem osztottak meg rajta, csak kevés részin, a többit nem tudom, hová tette, elfedezi tőlem ...»

Most egy hirtelen fordulattal rátér a maga bajára, valami vas-eret emleget, mely mindannyiszor megrendül, valahányszor vassal közelítenek hozzá:

«... jobban megmondja az én kezem, az az ér, a mi itt kezdődik a hajlason, itt végig fel a vállamig, itt megkerüli a szívemet, innen tovább

WAGNER RICHARD SIRJA BAYREUTHBAN.

osztani nem érzem; a vas-erem, a mely ebből az érből kijön, itt az újaim hegyire jön, de nem annyira a jobb, mint a bal részen; itt nem bírom a vasat, csak négy minutáig, a vas ezt az eret megmozdítja és a szívemet megrántja; a réz nem csinál annyira, sem az ezüst. — Poéta koromtól fogva (a mai VI. gimn. oszt. tanulónak megfelelő diákok nevezték poétának) veszem észre; azóta nem szenvedem a vasat.»

Ezután nem is beszél többet a lopásról. Gondolatai tétova csapongással ugranak egyik tárgyról a másikra. A hallgatók közül hol egyik, hol másik ad föl kérdést, rendesen azt, hogy ismeri-e őt Bíró. A lunátikus megfelel a kérdésre, de azután megint csak elkalandozik. Gondolatjárásának azonban nem egy pihenő pontja van, a hová mindig vissza-visszatér; jó barátjáról, a holdról szeretet leginkább beszél, úgy szól hozzá, mint élő személyhez, a ki hívja, csalja, csalogatja, meg eltaszítja magától:

«Ő megintest most engemet, hogy legyek iránta jó, szeretnék most hozzá közelebb menni ... hív magához ... a köpönyegét mutatja ... megyek fel hozzá! ...»

Azután hirtelen megint más tárgyra ugrik. Akkoriban fűrták a collegium udvarán az ártezi kútat. A diákság nagy érdeklődéssel kísérte a munkálatokat. A lunátikus is érdekelte a dolog, álmában is ráfordította a beszédet. A vasere azt súgta, hogy a fűrást nem jó helyen kezdték, négy lábál a nyugati kapu felé kellett volna kezdeni, ott akadtak volna jó vizre.

Kerekes Ferenc professzor, a kémia- és ásványtan tudós tanára persze fölhasználta az alkalmat és azonnal fölvetette a kérdést:

Mik vannak ott, a hol a kút van? kicsoda kövek lejjebb-lejebb?

A diák szinte érthetetlen pontossággal adja meg a választ, mintha csak valósággal szemlélné a különböző ásványréttegeket, távolba látó lelkeivel követve a fűrás menetét.

Ezután a jelenlevők ismét különböző kérdéseket adnak föl neki. Mindegyikre értelmesen felel, de a kérdésnél nem sokáig időzik, megint csak visszatér kedves témájára, a holdra. Elpanaszolja, hogy az ő barátja mindig arra nógatja, hogy menjen föl valami magas dombra, onnan beszélgeszen véle. Ha nem teszi, akkor vassal veri meg:

«Néha beszél velem, de félvállról fordítja a köpönyegét, — én csak barátomnak szólítom, czifrában is akartam szólítani, de vasozott ...»

Most a fő gondnok Péchy kérdezi meg, ismeri-e őt? A lunátikus megmondja a nevét. Azután a kabát ujjába vasat dug s úgy nyújtja felele a kezét:

Most mi van nálam?

Valami kedvetlenség nekem, a mi engem most megrántott ... Ej, tele tömtek az eremet valamivel, mert nagyon rángat; valami vasmatériának kell neki lenni, — belől itt a szívemnél nagyon munkál ... Kezd a hold engem rongálni; de majd csak akkor mondja meg, ha közel megyek hozzá, hogy a mi lehet-e távozhatni ezt a rongálást. Mikor ő az uralkodó, ő engemet mind-

járt szí; de nem merek utána menni és neki adni magamat ... félek, mert megcsal és ha közel megyek hozzá, rám rakja a vasat ... ha közel mennék hozzá! ...

Most egyszer felkelt ültéből. Kérdezték, miért teszi. Senior uram hivatott, felelt. Nagyon ki lehetett merülve már szegény, mert erős fájdalomról panaszkodott és sőt kért, mert attól enyhülnek a rángatózásai.

Még egyszer megpróbálták, de sikertelenül, hogy a tolvajról megtudjanak valamit tőle. Itt aztán hirtelen félbeszakad a kézirat. Éjtel már régen elmúlt, pitymallani kezdett. A társaság s a beteg diák is belefáradt az idegfejlesztő, különös időtöltésbe.

Mindössze ennyi följegyzés van a holdkóros Bíró Istvánról. Látnivaló belőle, hogy szokatlanul erős idegben szenvedett a szegény diák és sajátos betegségevel méltán fölkelthette még oly tudós férfiak érdeklődését is, mint Sárvary és Kerekes. Csürös Ferenc.

A BUDAI KIRÁLYI PALOTA KERTJÉBŐL.

Megismertettük a királyi palota kertjének beosztását, most néhány részletet mutatunk be még hazánk ezen első kertjéből. A legszébb, legeredetibb és talán a legrégebb része az úgynevezett alsó kert. Ez részint fekvésénél, részint beosztásánál és növényeinél fogva a leghatalmasabb. A várhegy déli és keleti lejtőin fekszik. Nagy, magas fák, erőteljes, kifejlett cserjék és szép erdei növények képezik egyik jellegzetességét, a melybe hangulatos változatossággal illeszkedik bele egy két természetes sziklacsoport eleven színes virágaival, víz-eséivel, majd egy nagy mesterséges sziklahegy alagúttal, a melyből kilépve pompás látvány tárul a szemlélő elé, azután meg az építészeti jó a természet segélyére egy impozáns lépcsőzetet, a melyet több terraszzerű rész választ el egymástól kisebb vízmedencével és barlanggal, összekötve az alsó kert a rondel és felső kerttel, a hol a léli kert, mint az egésznek betetőzése foglal helyet, az egész kert legmagasabb részét képezve.

Az alsó kert úgy szólván egy magába zárt teljes egészet képez, a melyet részben a már nyugalmába vonult Mráz Károly, utjabban pedig Witzl Nándor kertgondnok terveztek és alakítottak. E kert számos hegyi út szeli át, a melyek nagyrészt mondhatnám vadregényes részleteken haladtak át.

Maga a Logodi-utca felőli bejárat is eredeti részletet képez nagy vadgesztenyék, jávorfák, Ailaszthosok, nyeseiten bususokkal, szikladrabokkal és vén fatörzsekkel, a melyek között a borostyán és az erdei páfrányok díszelnek. Ez az út állítólag Ó felsége kedvence útja.

Erről az útról fölfelé haladva jutunk a mesterséges sziklahegyre, a mely magában véve is eredeti alkotás. Lábalán egy pompás kis térfel, szegélyezve egy néhány jellemző dél-

TÉLI KERT.

szaki növény által, a melyeket a hazai növények egész serege vesz körül, magukhoz öltve a délidék hívságos képviselőit. A sziklák között a délközöld meténg vagy billing, boncs (Vinca Minor) szép égszínkék virágaival versenyez az erdei borostyánnal (Hedera helix), egy-egy vastag levelű Bergeniát, vagy érdekes ördögboroda csoportot véve körül, közbe-közbe meg a borsós szaka és a széles levelű szaka (Sedum Acre és S. spurium) alkot szép alacsony virágpárnát. Magát a tó mellékét Dracaenákkal beültetett és a fent jelzett növények által körülövezett festői sziklacsoportok teszik hangulatosabbá. A ki szereti a szabad természetet s gyönyörködni tud annak egyszerű, de a maga nemében remek növényeiben, ez lelkesedéssel fogja a sziklacso-

portot szemlélni. A természetes egyszerűség a maga fenséges pompájában gyönyörködteti a kertkedvelőt. Nem drága, kényes, czicizomás növények, ne nyulj hozzájuk virágok vannak itt, hanem az erdőnek erős, kitartó, edzett képviselői, a melyek hálásak azért a kis gondozásért, a melyben részesülnek. Olyan az ő természetük, mint az egyszerű ember szíve, a csekély jótétet is százaszorosán meghálálják, nőnek, fejlődnek, virulnak és évről-évre szebbek lesznek. Gyönyörűség őket nézni. Az ilyen növények díszítik a nagy sziklahegyvet és azt a bástyafalat, a mely felett emelkedik Ő felsége a királyné volt kedvenc magyar háza szebben díszesbben, mint a híres svájci házak. E magyar ház mellett emelkedik, az a többszörösen terrasz-

szertűen megszakított lépcsőzet, a mely egy részt a rondel-kertbe a magyarház mellékére, másrészt pedig a fuchsia ház kertbe (felsőkert) és egy harmadik lépcsőzettel a télikertbe vezet. A középső lépcsőzetben van egy barlang az üldözött vadkannal, előtte egy kis vízmedencezével, a melybe a vízi lórom érdekesen emelkedik föl a vízből kiálló sziklák felett.

A télikert előtti részt — egy sikot — buxus szegélyek, rózsák és virágágyak díszítik. Maga a téli kert, a mely egy hatalmas palotaszertű épület (ilyenkor üres), közvetlen összeköttetésben áll magával a királyi palotával, középen zárt lépcsőzet vezet föl ide, míg a nyugati oldalon «új világkert» fölött, a bástyafal egész hosszában végig húzódó pergole határolja. Innen látnunk le a nagy pálmaházra, valamint a többi üvegházra, a melyek telve vannak a legérdekesebb forró övi és délszaki növényekkel, pálmákkal, a melyek valóságos tropusi képet varázsolnak elénk, mint azt képünkön a nagy pálmaház belsejének egy kis részlete is mutatja.

A télikert keleti oldaláról tekintetünk egy remek látványra esik, a hatalmas Duna folyam, a maga fenséges környezetével egész pompájában bontakozik ki előttünk, a királyi kert keleti részleteivel együtt.

A számos eredeti és természetes részletekben gazdag kertészből ez alkalommal a sziklacsoportot a vizeséssel említjük meg, a mely a hegyoldalból egész természetességgel bontakozik ki és két részből áll, a melyek azonban meglehetősen elszakítva egymás alatt foglalnak helyet.

E vizeses sziklacsoportjának növényzete az egész éven át eredeti látványosság.

A sziklák között a virágos növények ezrei díszlenek: Iberisek, Henchevak, Coreopsisek, Teucriumok, Anchusa, Barrelieriek, Szarkalábak, Gypsophillek, Rudbekiák, Scabiosa Caucasicák, Bergeniák Floxok és a szegfűvek egész serege adott itt találkoztat egymásnak a színek gazdag változó kötésébe öltözve. Felettük a fenyő és a hasgatott levelű nyírfa (Betula alba bacinota) örökdnék és a japáni bambusz, az örökzöld cseresznye babér és a tarka levelű Eulalia japónica kimagasló csoportjaival.

Kardos Árpád.

TERMÉSZETES SZIKLACSOPORT AZ ALSÓ KERTBEN.

RÉSZLET A NAGY PÁLMAHÁZBÓL.

A BUDAI KIRÁLYI VÁRKERTBŐL. — Balogh Rudolf főfotótele.

A HÉTRŐL.

István királykor. Szent István király napja nemzeti ünnepnek is sajátos, a mennyiben egybe van kötve a főváros kultuszával. Ére a napra Budapest nemcsak a fővárosa, hanem bucsujáró helye is lesz a magyarságnak. Ez nemcsak igen szép, de igen hasznos tradíció is. Hogy a városlátás a falu népének mennyire tanulságos, a látókörét mennyire fejleszti, fogalmi világát mennyire megismeréssel helyesíti és mennyire kézzel gazdagítja, azt bizonyára fölszemes magyarázatni. A falu is sok érdekes, új dolgot tud mutatni a városi embernek, hát még a nagyváros a falusi embernek! Már pedig nekünk magyaroknak a szó elsőrangú értelmében vett nagyvárosunk egy van: Budapest. Helyes és szükséges tehát a lehető legnagyobb mértékben arra törekedni, hogy a tapasztalati képzetszerzésnek ezt az egyetlen nagy könyvét az ország népének milliói minél nagyobb számban forgassák. Ennek az ideje régebben István király napja volt.

lesz hamarosan. A lakásdrágaság és a házbéruzsora miatt tüntető tömeg már úgy kiabálta, hogy: «Le a Hofstädterekkel!» tehát fogalomjelzőnek vette a folyton stájeroló háziúr nevét, a mely a nép ajkára kerülve, megkezdte egyben a maga — eltávozása útját. Ez a név így magyar szónak kemény, nehezen csuszó, görsös és szögletes, de a használat majd simára koptatja, legyalulja, megpoliturozza, az idegen fonetikáját magyarosabba zendíti, a hogy a zapfenstreick-ből capistrángot csinált és a wachparadeot, vakparádéva szelidítette. Hogy a Hofstädternek mi lesz majd a végső, teljesen kicsiszolt formája, ma még nem tudni, de érdekes látni egy szó születését, mikor még ez a szó úgyszólván a bölcsőjében hever a körülmenyeknek és első mozgásait végzi. Lám, ez úgy születik, mint az ember, jajszóval és fáj-dalmak között. Azután jön a dajkáló használat és a szó változik, fejlődik, foga nő és értelme gyarapodik. Tegnap még egy név volt, egy ember neve, ma már egy társaság tartozik a fogalma alá, egy egész osomó embert jelöl, a

is, a mely ezelőtt három esztendővel Londonban ülésezett. A kongresszus érdekes volt. Melyik kongresszus nem érdekes, a melyen csupa eszes és lelkes asszony van jelen? A kongresszus mozgalmas is volt. Melyik kongresszus lehetne nem mozgalmas, a hol néhány száz asszony jelenik meg, tele sérelmekkel, panaszkokkal és ideákkal? Nagyon sokat foglalkoztak Magyarországgal is, a melyről konstatálták, hogy ott a nő helyzete alapos tanulmányozást és tengerinyi javítást igényel. De mind e sok általános érdekeség mellett volt a kopenhágai kongresszusnak két egészen speciális érdekesége. Az egyik érdekeség az volt, hogy a tanácskozási időt, tekintettel a szónokok tömeges jelentkezésére teljes három nappal meg kellett hosszabbítani. A másik példa nélkül való érdekeség pedig az volt, hogy daczára az ülészak meghosszabbításának, minden lakoma, ebéd és vacsora, a mit a kongresszus tisztelőire adtak, elromlott. A tanácskozások úgy elnyúltak, hogy minden étel tönkre ment; megkozmásodott, megégett, ehetetlenné vált. Szépszóoklatok, győ-

NYOMTATÁS. — Balogh Rudolf főfotótele.

Oly nagy volt a fölzarándokolók serege, hogy a város ez ünnep idején sajátos, új szint kapott. Mióta az olcsóbb vasut a fővárost hozzáférhetőbbé tette, ez a színváltozás Budapest arczatán mintha nem lenne olyan erős többé. De ez nem azt jelenti, hogy a hagyomány ereje megcsökkent volna. Az idén is félszáz ezer vidéki ember jött a fővárosba István király napjára, ennél többen pedig régebben se jöttek. Ha tehát az utazók képének változása most nem olyan szembeeszkő, mint volt régebben, ennek más a magyarázata. Nem az ünnep vendégeinek a száma lett kevesebb, hanem a hétköznapi vendégeinek a száma lett több. A vidékiek sűrűn jönnek Budapestre most már nemcsak István király napjára, hanem állandóan, ünnepi alkalom nélkül is. Ez pedig nem hanyatlás, hanem haladás, mert nem az ünnepi nap képe lett olyanná, mint azelőtt a hétköznapi volt, hanem a hétköznapi lett olyan, mint a milyen azelőtt az ünnepnapé volt.

A hofstädter. Már lehet kis betűvel írni, mert ebből a német névből bizonyosan magyar szó

kikre ha rámondják, belső tulajdonságaik lesznek egyszerre világossá és indulatok szólnak meg, a melyeknek alapja és forrása határozott. Így lett szó, még pedig internacionális érzelmű egy csomó esztendővel ezelőtt egy csatorna, tavaly egy város nevéből. A panama, meg a krimicsau. Az ilyen dicsőség nem mindig kívánatos, de egy érdekes formája az igazságszolgáltatásnak, a mely ellen nincs többé apellata.

Friss jog és romlott étel. A feminizmusnak Európában a legerősebb vára Dánia. Sehoh a kontinens más országában a nő annyi politikai jogot ki nem vívott, mint ebben az országban, a hol községi választói joga révén látható, nyílt szerepe van a közdolgok intézésében is. Láthatatlan szerepük ezen a téren van az asszonyoknak más országokban is. Dánia tehát a feminista mozgalomban, eredmény dolgában, elől halad. Ő adja a «fölszabadítandó» asszonyért folyó küzdelem legagilisabb harcosságait is. Dánia fővárosában, Kopenhágában a minap nőkongresszus volt. A résztvevők számát tekintve a legnagyobb, a mit idáig tartottak. Népesebb annál

nyörű rezolúciók és megkozmásodott ebédek; az embernek nem kell szimbolistának lennie, hogy ebben valami szimbolumot ne érezzen.

A vurstli. A városliget új rendezés alá kerül és a vurstli megint aktuális lett abból az alkalomból, hogy nem sokára — huzrolkodnia kell. Áttelepítik a közhintákat, a szibériai hullámos vasutat, a bábszínházakat, a villamozó sátrakat, a mézeskalácsos bódékat, a pofozógépeket, költözni fog a gyorsfotografus, Minimax, a fehér egérke és kollégája a planétahuzásban: a vörösszemű tengeri nyul. Nagy huzrolkodás lesz, nagy darab élet kerekedik útnak, de annál, hogy hová megy, fontosabb, hogy — cselhoz érjen. Hogy csakugyan az legyen, a minek lennie kellene és a mi bizony idáig nem igen volt. A budapesti vurstli hivatást csak annyiban töltött be, a mennyiben pótol valamit, a mire egy nagyváros kisebb igényű népének szüksége lenne, de a mivé lenni ő nem tudott. Nem tudott pedig azért, mert ez a mi vurstlink — vurstli, nemcsak a nevében idegen, hanem maga is másolata egy

A HAJÓ AZ ICH-TAN KATARAKTON.

A Tai-Kung sziklaszorosnál vesztettük el az első embert. A szikláról lepattant karvastagságú bambuszkötél összetörte a szegény kuli mellkasát. A fedélzetre hoztuk; zsebgyógytáram arnica-készletét alkalmaztuk sebeire addig is, míg a közeli falucska doktoráért küldtünk. No nem volt benne köszönet! Mikor az megérkezett, feltette gömbölyű óriás pápaszemét s műértőleg nézegette a véres habot köhögő, nyőszörgő szegény embert. Aztán leült melléje, pipára gyújtott s valami viasztekerest meggyújtván, ezzel telecsepegette-sütötte a vonagló ember mellét, homlokát, talpait, mialatt az fogait csikorgatta nagy fájdalmában. Nem nézhettem tovább ezt a bestiális hóhérprocedurát, melyet nem állt hatalmamban megakadályozni s kimentem a fődélzetre, hol a lao-ta égre emelt szemekkel műhatót produkált s verte kegyetlenül a nagy rézgongot, a mivel el akarta riasztani a szegény kuli fojtogató rosz szellemeket. Ha lett volna cseppnyi jó izlés e szellemekben, hát el is kotródtak volna, mert ha tehettem volna, magam is megszaladtam volna e pokoli koncezt elöl.

Egész napestig s éjen át ápoltuk-borogattuk a szegény beteget, 3 óraker éjfélt után aztán meghalt. A tai-kung avult deszkákból koporsót ácsolt össze s miután a hullát a halottpróba megejtetett, a lao-ta s én csónakba szállva, két matrózzal partra vitettük a koporsót s a parti sziklariffek egyik földes szakadékában elföldeltük. Szomorú éji temetés volt az; dörgött-vilámlott, csapzott a zápor s a bősziült folyam harsogása volt a circumdederunt-ének.

A CHING-TAN KATARAKT.

UTAZÁS KHINÁBAN DZSUNKA-HAJÓVAL.

örült áradása kényszerített az ittmaradásra s e közben még arra sem volt mód, hogy a nem messze fekvő falucska mehetünk volna; mert amint az ár nőtt és nőtt, 3 óránként közelebb és közelebb kellett hajónkat a part felé vinni s újból lehorgonyozni.

Hat nap alatt 50 lábat áradt a Yang-tze-kiang! A parti sziklák közül megjegyeztem magamnak egyet, vagy itt-ott egy fát s aztán figyeltem, mint tűnnek el egymásután az árban. Nagyon desperát időtöltés biz ez s már attól féltem, hogy gombák nőnek a fejemen, mikor a hetedik reggelén végre kisütött a nap!

Partra vitettem az egész hajószemélyzetet s nagy vígan bevonultunk a faluba. Jó ürühúsos reggeli és thea után, míg embereim a parton siestáztak, kodakkal felfegyverezve a hegyek közé indultam s vagy 4-5 kilométernyi bandukolás után egy pompás, 100 láb magas víz-esést találtam, melynek az alján mély, kristálytiszta vízmedence pezsgett. Nos, olyan felséges fürdést, mint itt a zuhatag alatt, még a trouvillei fürdőben sem élveztem. Pedig az jóval drágább volt. Csupa hálából, pro memoria, le is fényképeztem e mesés víz-esést.

A HAJÓT NAPSZÁMOSOK VONTATJÁK A JEN-TAN KATARAKTON.

Erről a szomorú helyről 6 álló napig nem mozdulhattunk. Kontraszél, mely olykor orkáná fajult, örökös zápor s a Yang-tze-kiang

Délután aztán ismét folytatódott a hajezi hó. Sziklaforrásból zuhatagba, forgóba, örvénybe, miközben az egyik katarakt hullámai még két embert sodortak le menthetlenül a fődélzetről.

Am 64 nap után, Isten segélyével az út végére értem. Bizonyára eredményes, tanulságos volt e küldetésem.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Várad Ferencz versei. Igen szépen kiállított, vastag, több mint háromszáz oldalas könyvben adta ki a verseit Várad Ferencz régi bugó és érdemes munkása a magyar költészetnek. Majdnem csupa líra. A sok versben — a legtöbbje rövid dalocska — sokféle érzés, a kedvnek, hangulatnak gazdag változatossága. Várad Ferencz könnyen meghihető és könnyen megszólaló lélek, a kinek egyáltalában nem esik nehezére, hogy versebe öntse lelki világának minden új mozzanatát; legalább a simán folyó és engedelmesen összecsengő sorokon nem érzik a verselésnek semmi fáradsága. Igaz, hogy a könnyű formák tartalma se mindig súlyos, de azért sűrűn akad a versek között, a melyik az olvasó gondolatát és érzését megfogja. Legsikerültebbek azok a költeményei, a melyek eszöndes, halk érzéseknak, a szelíd jókedvnek és az enyhe borongásnak adnak hangot. A poéta arcképével díszített könyv a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) részvénytársaságnál jelent meg.

Angol tanulmány Petőfiről. Az angol származású Arthur B. Yolland, a ki második hazájának Magyarországot választotta és nyelvünket tökéletesen megtanulván, most Budapesten tanár, tanul-

mányt irt Petőfi Sándorról. Az angol nyelven irt munka címe Alexander Petőfi, poet of the Hungarian war of independence (Petőfi Sándor a magyar függetlenségi harcz poétája). A négy ives kis kötet gondosan, szépen megirt életrajza a költőnek, ismertetése és méltatása munkásságának és hatásának. Megtaláljuk benne Petőfi néhány költeményének mélyen átértett és belső erejében is hű műfordítását. Előszavában jelenti Yolland, hogy ez a füzet első része egy sorozatnak, a melyben a magyar irodalom nagyjait fogja hasonló formában megismertetni az angol közönséggel. Mindenesetre oly vállalkozás, a mely minden magyar ember hátlját biztossítja Yolland úrnak, a ki a most megjelent tanulmányával igazolta a földatra való hívatottságát. A Petőfi Sándor arcmásával díszes, szép kiállítású könyv a Franklin-Társulat nyomása.

A sátán keservei. Az angol írónok ugyancsak népes társaságában egy sines, a ki olvasottság dolgában Corelli Máriával vetekedhetnék. Óriási népszerűségét nagy mesészővő képessége és finom könnyed előadási módja szereztek meg neki. Ezek az írói tulajdonságai a leghatásosabban A sátán keservei című két kötetes regényében érvényesülnek, a regénynek Angliában igen nagy volt a sikere. Most megjelent a regénynek teljes magyar fordítása Papp-Szász Lajosné, Szontágh Mária tollából, Traub E. és társa bizományában Szegeden. Két jó vastag könyvben. A fordítás hű és folyamatos.

JEKELFALUSSY HONVÉDELMI MINISZTER AZ ÚJ HADNAGYOK SORA ELŐTT.

AZ ESKÜTÉTEL UTÁN.

Új könyvek.

Petőfi Sándor. Arthur B. Yolland angol tanulmánya. Franklin-Társulat nyomása.

Várad Ferencz versei. Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) könyvkereskedése.

A sátán keservei. Corelli Mária regénye. Két kötet. Fordította Papp-Szász Lajosné, Szontágh Mária. Traub E. és társa bizományában. Szeged.

HALÁLOZÁSOK.

ARGAY PÉTER 48-as honvéd, 78 éves korában Lőcsén. A szabadságharcz után besorozták a közös hadseregbe, a hol később tisztii rangban szolgált. — MÁRKOSFALVI DEBRECZY FERENCZ földbirtokos, 48-as honvéddadnagy ötvenhat évi vármegyei és községi szolgálat után 81 éves korában Zabolán. — SÁNDOR KÁROLY 48-as honvéddadnagy, nyug. kir. mérnök és Sáros megye volt főmérnöke 90 éves korában Eperjesen. — PINTÉR JÓZSEF budapesti polgár, volt 48-as honvéd, Kimmach László festőművész apósa, 77 éves korában Budapesten. — FERENCZI MIKSA, a Nyiregyházi gazdasági és kereskedelmi hitelintézet részvénytársaságának alapítása óta igazgatósági tagja és tizenhárom éven át ügyvezető igazgatója, 46 éves korában Nyiregyházán. — HAVORKA JAKAB, a ki nemrég ünnepelte századik születésnapját, Czegléden. Az általánosan kedvelt Havorka bácsi temetése nagy részvét mellett folyt le. Ő volt Czegléd város legöregebb polgára. — HORCH OSZKAR, Hont megye nyug. főszolgabírája 40 éves korában Terbegeczen. — VERONITS JÓZSEF nyomdatulajdonos, a «Neue Versezer Zeitung» szerkesztője és tulajdonosa, a verscszvárosi képviselőtestület tagja Versecezen. — SZÁNTÓ PÁL SÁNDOR okleveles gépészmérnök 29 éves korában Bécsben. A megboldogult a Méray-Rozár-féle elektromos szedőgépet (electrotypograph) tökéletesítette és birneves feltalálói-

val együtt annak a nyomdaiparba való bevezetésén fáradozott Nürnbergben és Párisban. Később Höhnel lovag sorhajóhadnagy abisszínai expedíciójában vett részt a célból, hogy ott a magyar kereskedelmi érdekeket érvényre juttassa. — RÓNA MARÓ

AZ ESKÜ FELOLVASÁSA.

ESKÜTÉTEL A LUDOVIKA-AKADÉMIÁBAN AUGUSZTUS 18-ÁN.

52 éves korában Törökzentmiklóson. — LATKÓCZI LATKÓCZY MIHÁLY főgimnáziumi tanár és író 48 éves korában. — OLASZY JÓZSEF, miniszterelnökségi tisztviselő Marosvásárhelyen. — CSAPLÁR BENEDEK egyesrendi gyémántmisés áldozópap, tiszteletbeli kormánytanácsos, a M. Tud. Akadémia levelező tagja 86 éves korában Budapesten. — BODA LAJOS, a Schütz József sórnagykereskedő özégnek 15 éven át volt utazója, 51 éves korában Budapesten. — BITTERMANN GYULA honvédszázados egyik fővárosi szanatóriumban. — Gyulai GAAL ERNŐ 40 éves korában Fiáth-Kajtoron. — GESZTHELY GYULA uradalmi tisztartó Taknaórsón. — PETRUSKA JÁNOS zubricai plebános, a trstenai esperesi kerület egyik bugó tagja 64 éves korában Felső-Zubricán. — Ragályi HALÁSZY AMBRUS nyug. huszároronagy 73 éves korában Zilahon. Dr. Halászy Caesar egri theologiai tanár édesatyját gyászolja az elhunytban. — KÓSA ADOLF nagybérő 53 éves korában Tápiószélen. — HOMORÓCZY MIHÁLY 48-as honvéd 77 éves korában Kassán. — POLLÁG GÉZA m. kir. főerdész 43 éves korában Liptó-Oszadán. — IDŐSB. KÁROLY JÁNOS 78 éves korában Jászberényben. — KEMÉNY MIKLÓS tanárjelölt, az «Esztergomi Lapok» munkatársa, 22 éves korában Esztergomban.

ÖZV. GALLNER JÓZSEFNÉ, pénzügyminiszteri s.-h. főigazgató özvegye Budapesten. — LEON PÉTERNÉ szül. Bohn Katalin 48 éves korában. — KOVÁCSNYAI JÓZSEFNÉ szül. Butlay Borbála 45 éves korában Angyaloson. — Behákfalvi URBÁN GYULÁNÉ szül. Kuzmik Eugénia 49 éves korában Eperjesen. — SERÉDI STEPIKE, Serédi Kálmán székesfővárosi polgári iskolai tanár 17 éves leánya Kisztevényen. — ÖZV. BARÓTI BALOGH JÓZSEFNÉ, Balogh Róza, 74 éves korában Tasnádon. — VÉGH JÁNOSNÉ szül. Wallenstein Irma 62 éves korában Budapesten. — BÉJ-PATAY ISTVÁNNÉ szül. Fackh Gabrielle Budapes-

KWIZDA FERENCZ JAN.
cs. és kir. osztr.-magy. román kir. és bolgár fejed. udv. szállító,
kerületi gyógyszerész Korneburgban Bécs mellett.

KWIZDA FLUIDJA
Kügyő védjeggyel 11288
(TURISTA-FLUID).
Régi bevált aromikus bedörzsölés az idegek és izmok edzésére és megerősítésére. Eredményesen használva turisták, kerekáruak és lovagok által nagyobb táruk utáni erősítésére és erőtgyűjtésre.

Arak: 1/4 palack K 2.-
1/2 palack K 1.20

Kapható minden gyógyszer-tárban. — Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Főraktár Magyarország részére: Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12 és Andrássy-ut 26. szám.

WACHTL ES TARSA
BUDAPEST
IV., Eskü-út 6. sz.
(Clotild-palota).

Ajánlja díszan felszerelt rakítást fényképezési készítmények és hozzátalozó cikkekben.

As általában elismert kitűnő Wellington papírok és lemezek egyedülállóit. Árjegyzék díjmentesen.

Kitűnő minőségű utibőröndök
kosarak, kézitáskák, toilett-táskák, női kalpbőröndök és bőrdiszmitárak legnagyobb választékban

HELLER MÓR utóda
bőröndösnél, 11713
Budapest, Károly-körút 3. sz.

Képes árjegyzék vidékre ingyen és bérmentve.

Serravallo
CHINA-BOR VASSAL

erősítőszert gyengélkedők, vérszegények és lábbadozók számára. Étvágygerjesztő, ideg-erősítő és vérjavító szer. 11500

Kitűnő íz. Több mint 4000 orvosi vélemény.

J. SERRAVALLO, Trieste-Barcelona.
Vásárolható a gyógyszerárakban feltüntetett árakban a K 2.60, egész literes üvegekben a K 4.80.

Ha őszül a haja
ne használjon mást, mint a
„STELLA“-HAJVIZET,
mert ez nem hajfestő, de oly vegyi ágyútelő szer, mely a haj eredeti színét adja vissza. Üvege 2 K.

ZOLTÁN BELA gyógyszerárakban,
Budapest, V/49, Szabadságtér, Sétány-utca sarkán. 11186

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban, Budapest, Egyetem-utca 4. szám.

Rozsnyay Pepsin bora.

Kellemes ízű, kiváló jó hatású szer étvágytalanság, rendetlen emésztés és gyomorgyengeség ellen.

Étkészés közben véve, megóvja a gyomortelheléstől. Egy üveg ára 3 kor. 20 fill.

Egy postacsomag 6 üveggel 19 kor. 32 fill. franko küldve.

Kapható:
Török József gyógyszerárakban Budapest, valamint a készítőnél: 10888

ROZSNYAY MÁTYÁS
gyógyszerárakban,
ARAD, Szabadságtér.

Sok millió előkelő urhölgy használja a világhírű Földes-féle

MARGIT-CREMET,
mely zsírtalan, ártalmatlan s rögtön szépi. A Földes-féle MARGIT-CREME gyorsan és biztosan ható ártalmatlan szer szepők, májfoltok, bőrtakák, pattanások, kintések s mindenemű bőrbaj ellen. A világ legelőkelőbb hölgyei használják és elragadtatással beszélnek annak pártatlan és csodás hatásáról. Egy üvegy elhasználása után erről mindenki meg fog győződni.

Postán utánvétellel vagy a pénz előzetes beklidése után küldi a készítő: Földes Kelemen gyógyszer, Arad. Budapesti főraktár: Török József gyógyszer, Király-utca 12 és Andrássy-út 29. Kapható minden gyógyszerárakban.

VASÁRNAPI UJSÁG

35. SZ. 1906. (53. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. BUDAPEST, SZEPTEMBER 2.

Szerkesztési iroda: IV. Reáltanoda-utca 5. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egész évre 16 korona. Félévre 8 korona. Negyedévre 4 korona. A „Világkrónika”-val negyedévenként 80 fillérrel több. Külföldi előfizetésekre a postalg határozott viteldij is csatolandó.

KLAUZÁL GÁBOR EMLÉKEZETE.
A KÖZPONTI VÁROSHÁZ Gerlőczy-utcai szárnyának egyik szerény helyiségében ma már márvány-emléktábla hirdeti a főváros főleltárossa, dr. Toldy László buzgóságából azt a helyet, melyben Klauzál Gábor, az idegen katonatiszti család sarja először pillantotta meg a napvilágot. Élete körülményeit, pályája futását elmondta már a „Vasárnapi Ujság” ismételt, legutóbb hat évvel ezelőtt születése százados évfordulóján. A szegedi szoborleleplezés inkább arra emlékeztet most, hogy milyen vonatkozásban áll az ő neve iparpolitikának megteremtéséhez s ahhoz a nagy reformkorszakhoz, mely a múlt század negyvenes éveitől új fejlődés útjaira terelte a nemzetet.

semért, honom lesz még leheltem is, azon fohászszal fogok meghalni, hogy hazám boldog legyen.»
A politikai terminologia sokat köszönhet Klauzál Gábor helyes nyelvérzékének azokban a szóképésekben, melyek a nemzeti újjászületés révén átvett intézmények magyar egyenértékűségének kifejezésére törekedtek. Aligha sokan tudják, hogy például a „polgármester” szó is Klauzál Gábort vallja atyjának. A „polgár”

Magyar királyi államvasutak nyári menetrendje, érvényes 1906 május 1-től.

Budapest nyugati pályaudvar—Párkány-Nána és vissza.

Állomások	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.																
Budapest ny. p. u. ind.	545	600	615	655	720	805	850	920	935	1125	1135	1215	1225	110	215	220	290	320	415	425	520	610	620	655	715	750	800	830	1000	1030	1040					
Palota-Ujpest — e	601	612	633	711	822	905	933	953	1140	1152	1231	1241	125	236	243	338	431	438	533	626	632	731	731	804	817	836	1013	1043	1055							
Vác — e	652	652	652	753	853	953	1012	1124	1240	1240	124	124	250	333	333	431	516	612	708	724	802	844	902	902	902	1068	1122	1122	1122	1122	1122					
Nagy-Maros — e	725	725	725	836	936	1036	1043	1119	1119	117	157	318	318	400	400	545	644	745	841	941	1041	1130	1134	1134	1134	1134	1134	1134	1134	1134	1134	1134				
Párkány-Nána — e	806	806	806	896	996	1096	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125	1125		

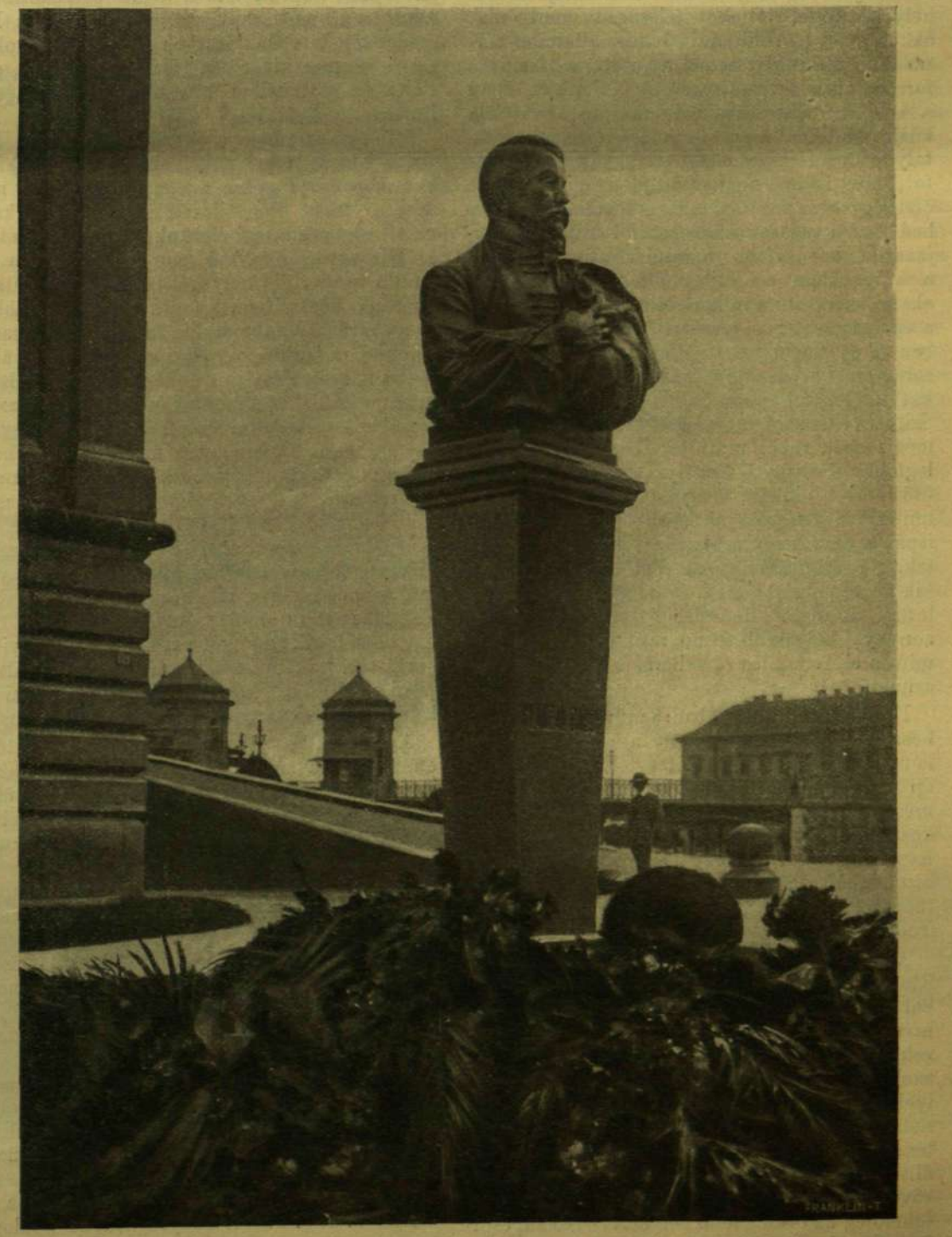
Budapest keleti pályaudvar—Bicske és vissza.

Állomások	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.
Budapest k. p. u. ind.	450	507	546	600	650	700	750	800	850	900	950	1000	1050	1100	1150	1200	1250	1300	1350	1400	1450	1500	1550	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900	1950	2000	2050	2100	2150	2200	2250	2300
Budapest-K. föld érk.	450	507	546	600	650	700	750	800	850	900	950	1000	1050	1100	1150	1200	1250	1300	1350	1400	1450	1500	1550	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900	1950	2000	2050	2100	2150	2200	2250	2300
Budapest-K. föld ind.	450	507	546	600	650	700	750	800	850	900	950	1000	1050	1100	1150	1200	1250	1300	1350	1400	1450	1500	1550	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900	1950	2000	2050	2100	2150	2200	2250	2300
Bicske — e	450	507	546	600	650	700	750	800	850	900	950	1000	1050	1100	1150	1200	1250	1300	1350	1400	1450	1500	1550	1600	1650	1700	1750	1800	1850	1900	1950	2000	2050	2100	2150	2200	2250	2300

Budapest keleti pályaudvar—Hatvan és vissza.

Állomások	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.
Hatvan — ind.	227	227	227	327	427	527	627	727	827	927	1027	1127	1227	1327	1427	1527	1627	1727	1827	1927	2027	2127	2227	2327	2427	2527	2627	2727	2827	2927	3027	3127	3227	3327	3427	3527	3627	3727	
Gödöllő — ind.	227	227	227	327	427	527	627	727	827	927	1027	1127	1227	1327	1427	1527	1627	1727	1827	1927	2027	2127	2227	2327	2427	2527	2627	2727	2827	2927	3027	3127	3227	3327	3427	3527	3627	3727	
Gödöllő — érk.	227	227	227	327	427	527	627	727	827	927	1027	1127	1227	1327	1427	1527	1627	1727	1827	1927	2027	2127	2227	2327	2427	2527	2627	2727	2827	2927	3027	3127	3227	3327	3427	3527	3627	3727	
Hatvan — érk.	227	227	227	327	427	527	627	727	827	927	1027	1127	1227	1327	1427	1527	1627	1727	1827	1927	2027	2127	2227	2327	2427	2527	2627	2727	2827	2927	3027	3127	3227	3327	3427	3527	3627	3727	

Megjegyzések: Az esti 6 órától reggeli 5 óra 30 percig tartó éjszakai vonatok alábbvalók van megjelölve. — Gy.-v. — Gyorsvonat. — Sz.-v. — Személyvonat. — V.-v. — Vegyes vonat. — T.v. — Tűzvonat személyszállításal. — Feltételes megállás. — l — csak felszállás. — e — csak leszállás. — e — csak Budapest k. p. u. között május 20-tól bezárólag szeptember 9-ig vasár- és ünnepnapokon az utasok felszállása ki van zárva. — e — csak június 1-től közeledek. — e — csak hétköznapokon közeledek.

KLAUZÁL GÁBOR SZOBRA SZEGEDEN. — Ifj. Vastagh György műve.